

Če se toži, da tu in tam drevesa hirajo, ali ni morebiti to tega krivo *), da hrepenijo gospodarji le preveč po ptujem blagu, ki pa se ne sponaša v našem kraju.

9. Če so na vertu, razun sadnega drevja, drugi posamesni za zelenjavo pripravni kraji, kamor pa perutnina ne smé zahajati, se znajo tudi z mnogoverstnimi cvetlicami, salato, kumarami, peteršilom in drugo za dom potrebno zelenjavo obsejati in zasaditi. S tem se tudi vsako leto nekoliko denarja prihrani, in gospodinja se lože in bolj brez skerbi v kuhinji suče, ker ji ni treba zelenjave, kar je za kuho in mizo potrebuje, drugod iskati, če je ima na vertu za dom dovelj.

10. Če ni vert ograjen, naj je s kakoršnim koli sadnim drevjem zasajen, bo dostikrat, in skorej vselej, gospodarju več jeze kakor koristi donašal. — Najboljša, pa tudi najdražja ograja je zid; toda vsak gospodar ni v stanu svojega verta obzidati. Z dilami ga oplankati, tudi precej stroškov napravi in vendar dolgo ne terpi. Najboljša ograja se je dozdej živa meja poterdila, ki se iz belega terna, ali češminja ali smerečja zasadi, ker ni draga in dolgo terpi.

Gospodarske skušnje.

(Muhe se dajo hitro iz hiše pregnati), če jo pokadiš s suhim bučnim perjem (trockene Kürbisblätter) na žerjavici. Muhe ne morejo terpeti tega duha; bežijo ali pa poginejo. Pa tiče, če jih imaš v hiši, dèni pred vèn; tudi ljudje naj ne bojo takrat v hiši, če ne, jih glava boli.

(Uši živini pregnati) ni boljšega kakor da jim s kertačo čistega lanénega olja vrišaš.

Natoroznanska drobtinica.

Kako se muhe pomnožujejo.

Ena muha zaplodí, na priliko, mesca malega travna (aprila) okoli 80 jaje. Ako se od teh samo po 40 babc mesca majnika izleže, od katerih spet vsaka po 80 jaje znese, je mesca rožnika že 3200 muh. Če je od teh spet le polovica babc, se zaredí mesca malega serpana že 128,000 muh, velikega serpana 5 milijonov in 110,000, in mesca kimovca najmanj že 204 milijonov in 800,000 muh. Če je jesen lepa in vreme toplo, se zaplodí od teh mesca listopada blizo 8,192 milj. muh — tedaj v vsem skupaj v enem letu okoli 8000 milijonov! Kako nezmerno veliko število je to, se vsak lahko prepriča, ako le šteti zná. Če šteješ noč in dan neprenehoma, ne boš naštel ne enega samega milijona. Pa Bog je vstvaril mnogo sovražnikov muham, kateri branijo tako silno razplodenje tega merčesa.

Repata zvezda.

Že več dni se tudi pri nas vidi repata zvezda, ktero je svezdoslovec Donati 2. dné mesca rožnika v Fiorenci na Laškem prvi na nebu zapazil. Vidi se v ozvezdji velikega voza ali velikega borovža kakor zvezda tretje verste po velikosti njeni. Sveti se toliko, da se vidi s samimi očmi; bolj kakor lahka metljica njena, ki je od zvezde ločena, se pa sveti zvezda sama. Prikaže se proti sedmi uri zvečer; okoli poli desetih je ni več viditi; zjutraj okoli treh pa se spet vidi. Vidila se bo čedalje bolj in 30. septembra bo najbližje sonca in zemlje; oddaljena bo od sonca kakih 12, od zemlje pa

kakih 15 milijonov milj. Urno se pomika proti jugu, v začetku oktobra nam bo zginila spred oči.

Ta repatica je že peta, ki je v tem letu najdena bila, in ravno sedaj se vidite, pa le z zlo povešavnimi kukali, še dve druge repate zvezdi, namreč tista, ki jo je Enke, in tista ki jo je Faye prvi na nebesu najdel.

Drugekrat, kadar se je repata zvezda prikazala, smo več slišali ljudi od nje govoriti in vse tiste vraže na dan vleči, ktere so nekdej ljudem glave mešale. Ali so naši ljudje zdaj že vendar bolj podučeni, ali ne marajo že dosti za repatice, ker se prepogostoma prikazujejo in so ob vso veljavo prišle, — tega ne vemo; to pa je gotovo, da se ne sliši tabart toliko navadnih babjih vraž! Da še kateri na kmetih kakošno prav neslano zarobi, ni čuda, — saj tudi v gosposkih suknhah in v krinolinah hodijo babje vraže po svetu.

Jezikoslovne čertice.

Vind, Vlah, Nemeč, Sloven.

Spisal Davorin Terstenjak.

Ako pregledujemo način, kako so se v starem svetu sosedni narodi vzajemno imenovali, vidimo očitno, da je poznamovanje po kožni barvi bilo zlo navadno.

Tako so starci Syrjane od gore Taure proti severu stanovajoče zavoljo svetleje barve njihove imenovali Leukosyrjane, to je, Belosyrjane — v razloček černejih Syrjancov iz dežele Semitov, in Aethiopi svetleje barve so se veleli Leukaethiopi.

Na zemlji Semitov nahajamo Erythrejce, Phoeničane, Himjarite in Edomite, kateri so te imena po rudeči ali rujavi kožni barvi dobili.¹⁾

Ali ni morebiti ime Vinid, Vind tudi tako nastalo bilo?

Ime ni slovensko; naš slavni Šafařik je mislil, da je nemško, meni se dozdeva keltiško.

V staroirskem jeziku pomenjuje find, bel, kambriški: gwin. Glasnik *f* ima za temelj izvorni glas *v*. Kambriško narečje rado glasniku *w* predstavlja glasnik *g*, na primer: gwiddiant, znanost, science, = irsk. feath; dalje kambriški gwrth, proti, versus, = irsk. frith.²⁾

Konečni glasnik (Auslauf) je v kambriškem jeziku večidel odpadel, zato: gwin = gewind = find, vind. *)

Vind se toraj ujema s sansk. vinat, bel, svetel, in ime indiške boginje Vinatâ toraj izrazuje pomen: bela, svetla, kakor nasproti ime njene sestre Kadru pomenjuje černo, temno.

Imena rek: Windo na Litevskem, imena mest: Vindonissa, Vindomagus, dalje keltiške osebne imena: Vindus, toraj izrazujejo to, kar imena rek: Labe, Labnica, Laburca, Elbe, kar imena krajev: Belo, Belopolje, Beligrad, in kar imena oseb: Bela, Belica, Belik, Belko itd.

Slovane so utegnili Kelti zategavoljo Vinde — Belce imenovati, ker so bili bele, svetlejšje barve, kakor sosedni Fini (Čudi) in Skythi, in druge mongoljsko-tartarske plemena.

Pa bil bi še drug vzrok za to imenovanje, in sicer bela barva njihovih hramov, gradov, mest, zato še današnje poznamovanja: Beli grad, Bela Ljubljana, Beli dvor itd.

Misliti se tudi sme na belo nošnjo starih Slovanov, in po tej se Slovani sami med seboj imenujejo,

¹⁾ Obsirniše o tem beri pri Plin „Hist. Nat.“ 2, 80. Galen, De temp. 2, 6. Vitruv. Archit. 6, 1. Hecat. pri Steph. Byzant pod besedo „Τελεία“ in „Χαδισία“, dalje Prichard „Naturgesch. des Menschengeschlechtes“ III. 2. str. 606. ²⁾ Zeus. „Gram. Celt.“ str. 825. Pis.

*) Predpostavljene glasnik *g* v kambriščini nahajaš v besedi gwynt, goth. vindt, staronordiški: vindr, sanski vanta, novonemški Wind. Pis.

*) Še smo dolžni ostali odgovor na neko vprašanje v „Novicah“: zakaj da sadno drevje poslednje leta zlo hira. Naj poterpajo sadjorejci enmalo. Gospod Ferd. Šmidt želijo na to vprašanje temeljito odgovoriti. Vred.

kakor: Belohorvati, Belorusi, Beloserbi, Beli Kranjci itd.

Kjer še med Slovani vlada narodna nošnja, je povsod bela. Tako na dolnjem Štirnškem, na dolnjem Kranjskem, na Horvatskem, v Lužicah. *) Polaci in Rusi imajo večidel mediško, sarmatsko in slovansko nošo.

Ime Wind me pelja na ime našega cesarskega mesta Vindobona.

Že sem rekel, da bana, bona v slovenščini pomeni vodo, jezero, mužo, v staročeščini: bena, zato ime krajno na Českem: Benatky, katero selo stoji v mokrem kraju, dalje Benatki, vas kraj cerkniškega jezera na Kranjskem.

S to besedo se ujemajo sansk. vana, voda in log na mokrini stoječi, bavarsko nemški: wanne, fliessendes Wasser, staronordiški: buna, vir, keltiški: bona, vir in ustje reke, perzijanski: bunar, studenec itd.

V cerkveni slovenščini imamo: banja, balneum.

Vindobona bi toraj pomenilo ali Belavoda ali pa: Slovenske Vodice, Windischachen, Aquae Vindorum, kakor imamo: Windischmatrey, Windischgarsten.

Znamenito je, da Jugoslovani staro mesto Vindobona imenujejo: Beč, katero ime to pomenjuje, kar Bona. Primeri: Beč, ime vira ne daleč od Smlednika na Kranjskem, Bečva, reka na Moravskem, česko: bečvar, Böttcher, izvorno: Wassergefässverfertiger, kakor: hydria Wasserkrug, od ὕδωρ; — Bačva, krajna blizo Banata**), ktera je nekdanj prav mužnata bila. V sansk. nahajamo: bekha dež = voda, in v slovenščini: beka, Wasserweide.

Vindobona se tudi nahaja pri spisavcu Not. Imp. rom. v obliki Vindomana. V poterdivnem listu Heinriha Jasomirgotta od leta 1162 se veli Vienna, Vienna, Wenna. 1)

V ti dōbi je Vindo že odpadlo, in iz bona, bana je Nemeec napravil glasnik *b* obervivši v glasnik *v*: Vena, Viena, kakor še Bečan dan današnji govori: Wean = bavarsko-nemško Wane, celtiškemu: bona, slovansk: bana, bona, bena itd.

Mesto je toraj dobilo ime po rečici, ktera se še sadaj veli Weanflüsschen, Wienflüsschen.

Po rekah, kraj katerih mesta stojijo, je Slovan rad imenoval mesta, primeri: Reka = Fiume, Flumen, Sava občina kraj Save, Vodice, občina kraj vode, tako tudi Bana, Bona = Beč, mesto kraj bane, bone, beča.

Jeli sadaj pomenjuje Vindobona — Bela Bona, Beli Beč po običaji kakor Belligrad, Bela Ljubljana, ali pa slovenska Bona, Slovenski Beč, Windischachen = Windischbonn?

Prater se veli v najstarih listinah Vert; dalje imamo v Beču: Tabor (am Tabor), okoli Beča (Dunaja) vse polno slovenskih imen, in Slovenci so poprej v beškem (dunajskem) okrožji prebivali kakor Kelti; ni tedaj nemogoče, da so Slovenci prvi kamen za cesarsko mesto položili.

Drugo razdeljenje narodov se je v starem svetu zgodilo po telesnem obrazu.

Indi, Perzi, Medi se imenujejo Arja, die Ehrwürdigen — v razloček od žoltih mongoljskih plemen, katerih lice ni tako prijetno, v razloček černih kušitskih plemen, kateri imajo kodraste lase.

Zavoljo kodrastih las te plemena Arjanci imenujejo Varvara, krausköpfige. Ni treba opominjati, da se s to sanskritsko besedo ujema greška barbaros, katero je že

*) O beli barvi Slovanom priljubljeni glej Kollar „Wykladku Slaw.“ Dcer. str. 484, 485. 1) Hormayer „Geschichte der Stadt Wien“ I. Th. II. Heft. Pis.

**) Geološke preiskave in poročila starih geografov poterjujejo, da sta Bačva in Banat v starem svetu bila jako mužnata.

Homer poznal in se pri Herodotu 1) nahaja v pomenu ξεινος tuji, ljudski.

Tretje razdeljenje narodov je bilo po različnosti jezika. Gori imenovani arjanski narodi mongoljsko-tartarske plemena imenujejo Mlekhas.

Mlakš, mlah, mleh v sanskritu pomenjuje balbutiens, berbrajč, in že učeni prof. Leo 2) je dokazal, da slovansko poznamovanje Vlah, in nemško Walsch za Galla in Taljana s sansk. mlekha ima enak pomen.

Glasnik *m* se zmenjuje z glasnikom *v*; primeri: v nogi in mnogi. Iz Mlakhas, Mlekhas dobimo toraj prav naravno slov. Vlah, ktera beseda v cerkveno-slovenščini tudi pomenjuje balbus. Sebe je Sloven imenoval Slovena „distincta loquela praeditum“, Kelta — Vlaha — balbutientem, in Germana — Nemca — mutum.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LII.

Ker nimam v Jeruzalemu nič več posebnega ogledovati, in ker smo sklenili, sveto mesto še le na sv. Jurja dan zapustiti, hočemo tu še tovarše na njih poti iz Jeruzalema čez Samarijo v Galilejo, ki je za potjo k Jordanu in mertvem morju najnevarniša in težavniša v celi kanaanski deželi, saj v mislih spremljati.

Pot iz Jeruzalema v Nazaret je 27 do 28 ur dolga, in res zlo nevarna in težavna: nevarna, ker pelje čez Samarijo; Samarijani pa so nepriljudni ljudje in sovražijo še dan današnji vse, kar ni njih naroda, in napadajo ptuje popotnike, če le morejo; — težavna pa je, ker na ti poti ni nikjer ne samostana ne gostivnice, da bi truden popotnik se odpočil in prenočil, ampak pod milim nebom je treba tudi ponoči ostati. Vendar tako grozno nevarna in težavna pa ni, kakor si jo mi, razvajeni Evropejci, navadno mislimo; zakaj tod se potuje le v družinah, obilih družin pa tolovaji ne napadajo, in prenočuje se pod šotori, in dobre hrane nikjer ne manjka.

Do Nazareta je na ti poti tri dni in pol. Pervi dan se gré le do Bira, al kakor Arabčani pravijo, do Elbira — še ne štiri ure deleč. Naj odrine popotnik ali cela družina zgoodej ali pozno iz Jeruzalema, ne gré vendar dalje ko do Bira, in tako tudi popotniki v Jeruzalem. Elbir, ki pomeni v našem jeziku vir ali studenec, ali marveč vodnjak, je tedaj prva postaja. Zato imenuje sv. evangelij pot iz Jeruzalema do Bira — dan hodá, in po pravici, zakaj prebivavci v jutrovih deželah so v šegah in navadah svojih tako stanoviti, da so vse njih navade in šege večidel še vse takošne, kakoršne so bile pred tisuč in tisuč leti. Tu je prenočil Gospod naš, učlovečeni sin Božji, v dvanajstem letu svoje starosti, ko je z Jožefom in Marijo v Jeruzalem šel; tu sta prenočila v veliki žalosti in tugi blaženi Jožef in prečista Devica, ko nista Jezusa med žlahto in znanci našla — in tu so prenočili tudi tovarši moji.

Nekdaj je bil sedanji revni Bir veliko slavno mesto, z imenom „Machmas.“ Res slavno mesto, zakaj kralj Savi in verli sin njegov Jonata, sta se v njem in pri njem zoper Filistejce kaj junaško obnašala. V tem slavnem mestu je stanoval nekoliko stoletij pozneje tudi junaški Makabejec Jonata, in je vladal od tod zadeve in razmere Izraelovih otrok. — Pa že o časih sv. Hieronima ni bilo več mesta — in dan današnji je Bir le še revno selo s tremi ali štirimi revnimi hišami s podertinami lepe velike cerkve, ki

1) Herodot IX., 11. „ξεινος γὰρ τοὺς βάρβαρος ἐκάλεον.“

2) Leo „Walachen und Deutsche“ v Kuhovem časopisu str. 252 do 260. Pis.